DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.493 **JEL classification: L10, G18**
UDC: 336.761:339.13

Віталій РАДЬКО
доктор економічних наук,
професор,
кафедра організації підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
E-mail: vitradko@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-2840-394X

РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ОСНОВИ ОРГАНІЗОВАНОГО ТОВАРНОГО РИНКУ

Анотація

Вступ. Зростання національної економіки обумовлює становлення і розвиток інститутів ринку, одне з центральних місць серед яких належить біржовій торгівлі. За допомогою бірж з'являється можливість розширення ринку, визначення об'єктивної ринкової вартості виробленої продукції, підвищення її конкурентоспроможності. Сучасні біржі, як центри ціноутворення, хеджування і спекуляцій потрібні українському ринку, бо без них навряд чи можливий налагоджений ринковий механізм, який забезпечує добробут країні з розвиненою ринковою економікою.

Метод (методологія). Поставлені в роботі завдання вирішувалися за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: теоретичного узагальнення (для дослідження економічної сутності та складових товарного біржового ринку); абстрактно-логічного, індукції та дедукції (при систематизації та узагальненні вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції); діалектичного (у процесі збору, систематизації й обробки інформації для проведення досліджень, а також теоретичних узагальнень); порівняння (для аналізу масових статистичних даних, необхідних для оцінки стану, вивчення варіації, динаміки та порівняння показників об’єкта дослідження).

Результати. Перехід від локалізованої біржі до національної біржі обов'язково відбувається через торгівлю складськими свідоцтвами. Складські свідоцтва дуже корисні для різних гравців. Фермери можуть зберігати свою продукцію після збирання врожаю, а не продавати його одразу, і використовувати WHR (складські свідоцтва), щоб отримати кредит. Переробники можуть використовувати робочі запаси як заставу, гарантуючи, що необхідність зберігання матеріальних товарів більше не фінансовий тягар для них. Знижені витрати на зберігання та низькі витрати за якими фермери та інші можуть зайняти на основі товарів на складі, дозволить знизити сезонні відмінності у цінах як перевагу для споживачів. За умови, що складські свідоцтва вказують на певний сорт товару на складі, біржа зможе збирати та поширювати інформацію про ціни, за якими кожен клас та центр постачання торгується. Ця велика прозорість призводить до цілого ряду нових можливостей для фермерів, трейдерів та переробників.

Ключові слова: біржа; організований товарний ринок; попит; пропозиція; складські свідоцтва.

© Віталій Радько, 2025

Отримано: 11.02.2025 р. **Рекомендовано до друку:** 05.03.2025 р. **Опубліковано:** 26.03.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Радько В. Розвиток біржової торгівлі як основи організованого товарного ринку. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 1. С. 493-500. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.493

Вступ

Зростання національної економіки обумовлює становлення і розвиток інститутів ринку, одне з центральних місць серед яких належить біржовій торгівлі. За допомогою бірж з'являється можливість розширення ринку, визначення об'єктивної ринкової вартості виробленої продукції, підвищення її конкурентоспроможності. Сучасні біржі, як центри ціноутворення, хеджування і спекуляцій потрібні українському ринку, бо без них навряд чи можливий налагоджений ринковий механізм, який забезпечує добробут країні з розвиненою ринковою економікою. Товарні біржі можуть здійснювати різні функції, пов'язані з маркетингом, фінансами та управлінням ризиками. Вони можуть підвищити ефективність ринку, допомагаючи привести у відповідність пропозицію та попит на товари, навіть з плином часу та враховуючи географічну відстань. На самому базовому рівні вони об'єднують покупців і продавців фізичних товарів. На високому рівні знань, вони підвищують прозорість ринку, забезпечуючи точнішу інформацію про конкретний тип попиту (наприклад, шляхом сортування та якісної сертифікації) допомагає покупцям зрозуміти, що саме продавці пропонують. Крім того, шляхом надання «клірингових послуг» товарні біржі гарантують фінансову безпеку покупців та продавців, коли обидві сторони справді виконають свої зобов'язання, якщо угода зірвалася. У найбільш складній формі, товарні біржі зводять разом «покупців» і «продавців» товарних цінових ризиків, що дозволяє охочим зменшити вплив рухів цін на них шляхом передачі його (за дуже низькою ціною) тим, хто шукає такої дії. Таким чином, товарні біржі можуть сприяти управлінню ризиками по-різному: шляхом вдосконалення ринкової та інформації про продукт через механізм посередництва (клірингу) і за допомогою функції торгівлі ф'ючерсами. Вони можуть далі сприяти розблокуванню фінансування товарного сектора, і побічно через управління ціновими ризиками та посилення впливу складських свідоцтв WHR, так і безпосередньо шляхом надання доступу до ринків капіталу.

Фундаментальна основа розвитку бірж у світі закладена такими видатними вченими, як А. Буренін, Дж. Блек, С. Вайн, Дж. Гоффман, М. Даніель, Н. Калдор, Дж. Кейнс, Р. МакДональд, В. Еворс, Дж. Маршал, Дж. Халл. Особливостям розвитку та становлення біржової діяльності на товарному ринку в Україні присвячено праці відомих вітчизняних дослідників - економістів: Б. П. Дмитрука, Р. П. Дудяка, О. В. Лактіонова, П. М. Макаренка, Г. Б. Машлія, О. С. Мограба, Л. О. Примостки, Н. П. Резнік, П. Т. Саблука, В. К. Савченко, М. О. Солодкого, О. М. Сохацької, А. М. Слободяник, Г. О. Шевченко, О. М. Шпичака, В. О. Яворської та ін. Враховуючи наявність ґрунтовних наукових напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених, питання пов’язані з удосконаленням механізмів ефективного функціонування товарного біржового ринку в Україні залишаються на сьогодні не достатньо розкритими й потребують подальшого дослідження.

Мета статті

Мета статті – на основі узагальнення досліджень науковців запропонувати практичні рекомендації щодо активізації діяльності бірж, як основи організованого товарного ринку.

Результати та обговорення

В Україні перші товарні біржі були створені у 1869 році, але до 1924 року, через 50 років, усі біржі країни були закриті. Тільки після закінчення тривалого періоду наприкінці 1980-х товарні біржі було відновлено. Проте період буму товарних бірж тривав недовго і протягом пострадянського періоду до кінця 1990-х більшість нових бірж припинили функціонувати. З того часу кількість активних товарних бірж продовжувала знижуватися і на сьогодні лише близько 30 товарних бірж працюють в Україні).

З огляду на те, що Міністерство аграрної політики забезпечує адміністративну підтримку виробництва сільськогосподарської продукції, більшість товарних бірж в Україні зареєстровані як аграрні. У кожному великому місті України була своя товарна біржа, яка переважно працює як регіональний спотовий ринок для торгівлі сільськогосподарськими товарами [1]. Деякі біржі просто працюють як звичайні фізичні брокерські будинки. Усі вони працюють

над реєстрацією сільськогосподарських експортних контрактів (переважно по зерну), забезпечуючи звані послуги «друку податків». Широкий перелік промислових товарів та сільськогосподарських товарів торгується цих біржах.

Середній річний обсяг експорту зерна з України становить близько 10 млн тонн, і починаючи з 2000-го, всі контракти щодо експорту зерна мають реєструватися на одній із аграрних бірж. Таким чином, більшість із цих бірж заробили значні доходи, навіть незважаючи на те, що їхня роль у реальних торгах незначна. Проте, через нещодавні обмеження щодо експорту зерна, багато українських товарних бірж зазнали збитків.

Нині товарні біржі не відіграють значної ролі в економіці України. Їхня частка у загальному національному товарообігу становить не більше 3-5 відсотків. Згідно з офіційними статистичними даними України, частка зернових та соняшника є найбільшою в обігу і становить більше 10 %, проте ці дані грунтуються в основному на примусовій реєстрації експортних контрактів, так званий «податковий друк», лише на одній з аграрних товарних бірж.

Товарні біржі в Україні лише підбирають покупців та продавців, і не гарантують клірингу та розрахунку. Брак фінансової, технологічної та професійної компетенції зазвичай створює серйозні перепони на шляху переходу бірж до сучасних майданчиків.

В останні 10-15 років аграрний сектор України тісно інтегрувався у глобальний ринок зерна та насіння олійних культур із тісним обміном цінами на глобальному товарному ринку.

Враховуючи нещодавню високу волатильність у цінах, попит із боку великої кількості гравців ринку на сучасні інструменти управління ціновим ризиком менеджментом на товари зріс.

Вітчизняні виробники та переробники активно конкурують між собою, суб’єкти підприємницької діяльності в сфері агарного бізнесу здійснюють пошук інформації про ціну головним чином для порівняння. Декілька мультинаціональних трейдерів зробили значні інвестиції в зернопродуктовий та олійножирових підкомплекс України, що вимагає використання найкращі інструменти для ризик-менеджменту [2]. На сьогоднішній день вони активно використовують форвардні контракти, співпрацюючи з місцевими виробниками зерна та насіння соняшника, щоб гарантувати ефективність їх переробки та ланцюжка експортних поставок (але звичайно форвардні контракти з фіксованою ціною несуть великі ризики дефолту).

Галузь переробки нині в основному приватизована і переробники, ймовірно, незнайомі з роботою на ринку ф'ючерсів, рухаються до високої ефективності та ефективного ризик-менеджменту. Їх більшою мірою професійне керівництво має бути в змозі здобути практичний досвід. Існують досить ефективні елеватори по всій країні для формування бази для системи постачання біржі, і жодна окрема сторона не контролює більшість цих елеваторів. Більше того, безліч великих фермерських підприємств буде зацікавлена у роботі на ф'ючерсній біржі і такі підприємства будуть надавати приклад для інших фермерів. Сучасна товарна біржа деривативів в Україні могла б задовольнити попит на ризик-менеджмент. Така біржа могла б мати загальнонаціональну сферу дії: покращена система ринкової інформації, створення національної мережі рядом великих трейдерів призвело до відносно гарної інтеграції національних ринків злакових та олійних.

На сьогодні в Україні не існує організованого ринку деривативів для фінансових та товарних продуктів. Декілька років тому була спроба заснувати товарну біржу деривативів (Українську ф'ючерсну біржу), але біржа не функціонувала як організований майданчик. Вона виживає, організовуючи торги місцевою нерухомістю та угодами з енергозабезпечення на споті, але ще не пропонує деривативи.

Товарні біржі в Україні досі відчувають недостатнє фінансування і не мали можливості розробити бізнес плани належним чином для впровадження сучасних торгових і клірингових технологій [3]. Більше того, відсутність стратегічних інвестицій у цей сектор перешкоджає розвитку надійної інфраструктури товарної біржі, яка б змогла об'єднати технологічний комплекс торгівлі деривативами, клірингову систему та

процедури фізичного постачання. Комплексна зацікавленість має бути виражена підприємцями та певними урядовими структурами, щоб досягти значного прогресу.

В Україні нині відсутня законодавча документація, що передбачає торгівлю похідними фінансовими інструментами. Натомість, є низка фрагментарних правил і норм, які стосуються чи могли б зачіпати ринки ф'ючерсів та торгівлі деривативами.

Ці правила та норми можуть частково суперечити один одному, не ясно трактуватися (частково через двозначну термінологію та трактування), не торкатися певних питань. У короткостроковій перспективі, це не обов'язково проблема: доки політичне питання існуватиме, біржа сільськогосподарські ф'ючерсів може будуватися таким чином, щоб уникнути законодавчих перешкод і дозволяти двозначно розглядатися в рамках власної нормативно-правової бази товарної біржі. Однак ця ситуація не оптимальна і може в середньо- та короткостроковій перспективі перешкоджати розвитку ф'ючерсної біржі та її можливостей для роботи з новими продуктами.

Потенціал вітчизняного сільського господарства надає численні можливості для підвищення національної сільськогосподарської продуктивності та для України можливості відігравати важливішу роль на світовому сільськогосподарському ринку. Крім того, протягом останнього десятиліття Україна стала стійким експортером зерна, забезпечуючи від 10 до 12 млн. тонн (в основному пшениці, ячменю та кукурудзи) на світовий ринок зерна.

Внутрішній ринок зерна має синхронне цінове коливання з міжнародним (хоч і не обов'язково з цінами на СВОТ), що вимагає в сучасних інструментах для управління ціновими товарними ризиками на щоденній основі. Сезонні коливання внутрішніх цін на вітчизняне зерно стало справжньою проблемою для всіх вітчизняних учасників ринку та стимулює до формування попиту на сучасні інструменти управління ціновим ризиком на товари.

Основна причина провалу всіх спроб із запуску сучасної товарної біржі в Україні в минулому пов'язана з відсутністю сильної зацікавленості вітчизняного бізнесу в реалізації конкретних кроків на шляху розвитку надійного та ефективного, організованого майданчика, який міг би гарантувати не лише комерційні угоди, а й процедури фізичного постачання [4].

І провідні гравці сільськогосподарського ринку та вітчизняні комерційні банки ще не висловили сильної зацікавленості у впровадженні торгівлі товарними деривативами у країні. Великі зернотрейдери у своїй експортній діяльності вже використовували деякі цінові інструменти, що хеджуються, за межами України і не дуже зацікавлені в підвищенні прозорості внутрішнього ринку.

Тим часом, велика кількість гравців внутрішнього сільськоогосподарського ринку (виробники, малі та середні трейдери, переробники тощо) відчувають нестачу характерних цінових сигналів на внутрішніх ринках. Зрештою, поточне законодавче середовище все ще має прогалини, такі як відсутність нового закону про товарну біржу, регулювання сучасної клірингової системи, ефективних механізмів захисту інвесторів та окремих інструкцій для брокерської діяльності – це заважає розвитку сучасних товарних бірж. Вважаємо, що Україна вже зробила значний прогрес на шляху розвитку матеріальної інфраструктури внутрішнього ринку зерна, включаючи будівництво сучасних складів, можливості для транспортування та управління, впровадження зернових складських сертифікатів та національної системи зернових складських свідоцтв, покращення національної системи контролю якості зерна.

Механізми торгівлі та цінового ризик-менеджменту, навпаки, все ще далекі від актуальних потреб місцевого бізнесу суспільства. У цьому відношенні більше зусиль потрібно в найближчому майбутньому від українського приватного сектору та уряду України, як від законодавчих органів, особливо у розвитку та ухваленні нових законодавчих актів, а також стратегічному бізнес-плануванні щодо побудови сучасної національної товарної біржі та інвестуванні в розвиток інфраструктури сучасної товарної біржі [5].

Хоча біржа може виконувати корисні функції для сировинного сектора, її потенційна

корисність неспроможна гарантувати успіх. Декілька інших умов мають бути виконані. Для товарної біржі на спотовому ринку такі умови важливі:

- попит та пропозиція на певний товар мають бути більшими, має бути багато потенційних гравців, і товар має бути досить важливим компонентом діяльності гравців;
- товари, які торгуються повинні бути добре стандартизовані, для біржової торгівлі буде простіше, якщо товари також тривалого зберігання;
- ціни повинні бути залишені на свавілля ринкових сил без монополістичного або неналежного урядового контролю. Зокрема, торгівля не повинна бути перервана довільним урядовим втручанням та заборонами на експорт зерна та обмеженнями. Урядові заходи на основі правил не повинні бути проблемою, але фізичний ринок час від часу зазнає непередбачуваних втручань уряду, це дуже складно для учасників ринку керувати своєю діяльністю ефективно і це ймовірно призведе до зниження їх здатності та інтересу у використанні організованих ринків.
- біржа має бути підтримана основними торговими учасниками. Провідні фінансові установи, а також провідні гравці ринку повинні об'єднати свої зусилля для створення добре функціонуючої та надійної системи клірингу, щоб гарантувати торгівлю сировинними товарами на організованому ринку (біржі).

Необхідні добре функціонуючі та доступні послуги та об'єкти інфраструктури, наприклад, хороші під'їзні шляхи, наявність транспортних компаній, управління послугами якості, ефективна адміністрація, склади, телекомунікації тощо.

Потрібна виважена державна підтримка, у тому числі готовність прийняти відповідні нові правила чи законодавство, та здійснення відповідного нагляду за торгівлею на біржі.

Якщо біржа передбачає торгівлю ф'ючерсними контрактами, то дві додаткові умови мають бути виконані:

- вільні ринкові ціни мають бути достатньо волатильними для створення великих цінових ризиків;
- має бути достатній потенційний інтерес з боку торговців.

Ці умови існують у багатьох країнах, а де відсутні, можуть бути створені досить легко, принаймні з суто технічної точки зору (незалежно від того, що необхідний інтерес торговців та політична підтримка є, це інше питання) [6].

Біржі можуть зробити кілька речей для того, щоб зробити спотову торгівлю більш ефективною. відповідні критерії класифікації. Вони можуть допомогти стандартизувати спосіб торгівлі, який використовується, наприклад, шляхом розробки стандартних контрактів.

Біржові структури можуть заохочувати механізми, які роблять легше перевірку ризиків контрагента учасників ринку (наприклад, стимулювати створення асоціацій національних зернотрейдерів, які перевіряють потенційних заявників).

Вважаємо, що операції, що відбуваються на біржі, забезпечать цінний барометр умов попиту та пропозиції, і, припускаючи, що біржа докладає зусиль для розповсюдження цієї інформації, ціни, які отримуються в результаті, корисні для всіх, хто бере участь у сировинному секторі, починаючи від фермерів до кінцевих користувачів.

Всі ці кроки є природними кроками розвитку нових бірж, які починають свою діяльність в якості зборів для організації фізичної торгівлі; і щоб здійснити прогрес може знадобитися кілька років.

У той час як біржа могла б почати з перевірки всіх товарів, привезених у свої приміщення нею самою, вона незабаром змогла б розвинути цю діяльність у торгівлі складськими свідоцтвами, що становлять право власності на товар, що зберігається в іншому місці. Наприклад, на першому етапі біржа могла б торгувати на основі фізичних зразків, до яких біржовий класифікаційний сертифікат додається. Коли достатня довіра у цьому система розроблена, торгівля може лише на основі класифікаційних сертифікатів. Біржа могла б тоді зробити ціни, якими різні сорти торгуються, публічно доступними. Це могло б бути корисно

призначити клерка на телефоні, який відповідає на питання громадськості, і можна також розглянути питання про створення такої інформації про ціни в електронній мережі [7]. Ще один спосіб збільшити кількість людей, здатних використовувати біржу, полягає у стимулюванні появи брокерів на біржі, які приймають замовлення клієнтів. Водночас, біржа може акредитувати позабіржові склади, щоб вручити класифікаційні сертифікати, які разом із відповідними складськими свідоцтвами можуть торгуватися на біржі. Іншими словами, біржа стає національною чи, у разі великих економічних зон, регіональною чи міжнародною [8].

Зрозуміло, що це шлях розвитку цікавий не лише для користувачів біржі, але й для самої біржі – потенційне зростання обсягів торгівлі є великим. У той же час, умови на успіх набагато менш суворі, ніж у випадку складніших ф'ючерсних контрактів.

Висновки

Перехід від локалізованої біржі до національної біржі обов'язково відбувається через торгівлю складськими свідоцтвами. Складські свідоцтва дуже корисні для різних гравців. Фермери можуть зберігати свою продукцію після збирання врожаю, а не продавати його одразу, і використовувати WHR (складські свідоцтва), щоб отримати кредит. Переробники можуть використовувати робочі запаси як заставу, гарантуючи, що необхідність зберігання матеріальних товарів більше не фінансовий тягар для них. Знижені витрати на зберігання та низькі витрати за якими фермери та інші можуть зайняти на основі товарів на складі, дозволить знизити сезонні відмінності у цінах як перевагу для споживачів. За умови, що складські свідоцтва вказують на певний сорт товару на складі, біржа зможе збирати та поширювати інформацію про ціни, за якими кожен клас та центр постачання торгується. Ця велика прозорість призводить до цілого ряду нових можливостей для фермерів, трейдерів та переробників. Наприклад, вони могли б дати «відкриті» заявки посередникам, активним на біржі на купівлю або продаж, коли певну ціну для певного товару (що зберігається на деякому складі) буде досягнуто.

Існує також друга важлива ринкова можливість, яку користувачі можуть охопити тільки на біржі. Це трохи більше, складніше і відноситься до того, що за допомогою біржі користувачі можуть відокремити складові «ціна» і «обсяг» їх фізичних торгових операцій.

Біржа має прагнути гарантувати всім її користувачам бездоганне виконання договору (це зазвичай називають функцією клірингу біржі).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благодатний А. С. Товарна біржа як інноваційно-інституційний елемент розвитку міжнародних товарних ринків. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, № 4. С. 52-59.
2. Вавдійчик І. М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №15. С. 182-185.
3. Іщук Ю. А. Товарна біржа як інституціональний елемент функціонування міжнародних товарних ринків. *Економіка і організація управління*. 2017. Вип. 3. С. 135-142.
4. Минюк О. Ю., Минюк, Л. Д. Товарні біржі в Україні: реалії та вимоги сьогодення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. №3. С. 228-230.
5. Гашутіна О. Е., Тарасенко, Д. Л. Актуальні аспекти управління діяльністю товарних бірж в Україні. *Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. 2019 №1. С. 71-76.
6. Дудяк Р., Бугіль, С. Функціонування товарних бірж в Україні. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2016. №23(1). С.175-181.

7. Вінниченко О. В. Організаційно-економічні основи діяльності товарних бірж з реалізації сільськогосподарської продукції. *Бізнес Інформ*. 2015. №9. С. 245-251.

8. Дудяк Р., Більський І., Квас В., Бугіль, С. Розвиток товарних бірж та їх цінова політика в Україні. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2014. №21 (1). С. 300-308.

REFERENCES

1. Blahodatnyi, A. S. (2019). Commodity exchange as an innovative-institutional element of the development of international commodity markets. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 4(4), 52–59.

2. Vavdiichyk, I. M. (2017). Current state and trends in the development of exchange trading in Ukraine. *Global and National Economic Problems*, (15), 182–185.

3. Ishchuk, Yu. A. (2017). Commodity exchange as an institutional element in the functioning of international commodity markets. *Economics and Organization of Management*, (3), 135–142.

4. Myniuk, O. Yu., & Myniuk, L. D. (2012). Commodity exchanges in Ukraine: Realities and modern demands. *Southern Ukrainian Legal Journal*, (3), 228–230.

5. Hashutina, O. E., & Tarasenko, D. L. (2019). Current aspects of managing the activities of commodity exchanges in Ukraine. *Collection of Scientific Papers of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture*, (1), 71–76.

6. Dudiak, R., & Buhil, S. (2016). Functioning of commodity exchanges in Ukraine. *Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Agrarian Economics*, 23(1), 175–181.

7. Vynnychenko, O. V. (2015). Organizational and economic foundations of commodity exchanges' activities for the sale of agricultural products. *Business Inform*, (9), 245–251.

8. Dudiak, R., Bilskyi, I., Kvas, V., & Buhil, S. (2014). Development of commodity exchanges and their pricing policy in Ukraine. *Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Agrarian Economics*, 21(1), 300–308.

Vitalii Radko, Doctor of Economics, Professor, Department of Entrepreneurship Organization and Exchange Activity, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

Development of Exchange Trading as a Foundation of the Organized Commodity Market

Abstract

Introduction. The growth of the national economy necessitates the development of market institutions, with exchange trading playing a central role. Exchanges facilitate market expansion, help determine the objective market value of goods, and increase their competitiveness. As pricing, hedging, and speculation centres, modern exchanges are essential for the Ukrainian market, where the lack of such infrastructure hinders the formation of a well-functioning market mechanism necessary for a prosperous economy.

Methodology. The research objectives were addressed using both general scientific and specialized research methods: theoretical generalization (to explore the economic essence and components of the commodity exchange market), abstract-logical reasoning, induction and deduction (to systematize domestic and foreign experiences in developing agricultural exchange markets), dialectical methods (for data collection, processing, and theoretical generalizations), and comparative analysis (for examining mass statistical data to evaluate status, variability, dynamics, and comparative indicators of the studied object).

Results. The transition from a localized to a national exchange inevitably involves the use of warehouse receipts (WHRs). WHRs are valuable to various market participants. Farmers can store their harvest instead of selling it immediately and use WHRs to access credit. Processors can use working inventories as collateral, thereby easing the financial burden of storing physical goods. Reduced storage costs and favourable borrowing conditions based on stored goods will help

reduce seasonal price volatility, benefiting consumers. Provided that WHRs indicate specific product grades, exchanges can collect and disseminate price information by class and supply centre. This increased transparency generates new opportunities for farmers, traders, and processors.

Keywords: exchange; organized commodity market; demand; supply; warehouse receipts.

Cite as: Radko, V. (2025). Development of Exchange Trading as a Foundation of the Organized Commodity Market. *Economic analysis,* 35 (1), 493-500. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.493